

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN—POLONIA

VOL. III, 27

SECTIO EE

1985

Zakład Hodowli Koni Wydziału Zootechnicznego AR w Lublinie

Marian BUDZYŃSKI, Krystyna LEWIK-CHMIEL

**Ocena wartości użytkowej potomstwa klaczy czystej krwi arabskiej
włączonych do hodowli bez sprawdzonej dzielności wyścigowej ***

Оценка пользовательной стоимости потомства чистокровных арабских кобыл,
включенных в коневодство без проверенной скаковой способности

The Evaluation of Use Value of Arab Mares' Offspring Included in Breeding
without Their Race Efficiency Tested

Wczesniejsze badania (1—5) prowadzone nad użytkowością koni arabskich dowiodły, że współczesna polska hodowla odstąpiła pod wieloma względami od tradycji leżących u podstaw wytworzenia tej rasy. Szczególnie przejawia się to w nieuwzględnianiu wyników prób dzielności przy kwalifikacji klaczy do hodowli, co jest sprzeczne z podstawową zasadą hodowlaną Beduinów (2, 4). Zostało potwierdzone statystycznie (3), że dzielność wyścigowa koni arabskich jest wyżej odziedziczalna ze strony matki niż ojca. W związku z tym dokonano analizy karier hodowlanych klaczy arabskich wcielonych do hodowli bez przejścia prób dzielności, aby wykazać, czy nieposiadanie przez nie sprawdzonej dzielności wyścigowej wpłynęło w jakimś stopniu na dzielność ich potomstwa w stosunku do reszty pogłowia.

MATERIAŁ I METODY

Materiał badawczy stanowiły klacze urodzone w latach 1924—1935 i 1943—1975, które zostały wcielone do polskiej hodowli bez odbycia próby dzielności i urodziły przynajmniej 1 sztukę potomstwa czystej krwi (6). Pod uwagę brane było tylko potomstwo klaczy wcielonych do hodowli w okresach: I — 1927—1939, II — 1946—1961 i III — 1962—1982, urodzone w rocznikach, w których miało teoretyczną szansę odbycia prób dzielności. Obliczono odsetki potomstwa takich klaczy biegającego na torze przez przynajmniej 1 lub 2 i więcej sezonów w stosunku do liczby sztuk urodzonych (6, 8). Otrzymane wyniki zostały następnie porównane z posiadanymi już odpowiednimi średnimi wartościami dla każdego z wydzielonych okresów (5). Dla osobników biegających zestawiono ich najwyższe życiowe współczynniki powodze-

* Badania wykonano w ramach problemu R-II-8 koordynowanego przez MNSzWiT.

nia (Wp) i obliczono średnie wartości na sztukę potomstwa nie biegających matek w poszczególnych okresach. Wartości te następnie porównano z odpowiednimi średnimi wartościami na konia biegającego w każdym z okresów (5). Istotność różnic między średnimi współczynnikami powodzenia na sztukę potomstwa klaczy nie biegających z różnych okresów oraz tymi współczynnikami a ogólnymi średnimi na sztukę w każdym z okresów zbadano przy użyciu wielokrotnego testu rozstępu i testu t-Studenta (7).

OMÓWIENIE WYNIKÓW

W I okresie podanym wyżej warunkom odpowiadało 31 klaczy, które wydały w omawianych latach 103 sztuki potomstwa (53 klaczki i 50 ogierków), z czego co najmniej 1 sezon biegało 62,3% klaczek i 58,0% ogierków, a co najmniej 2 sezony 45,3% klaczek i 42,0% ogierków. W II okresie znalazło się 18 takich klaczy ze 110 sztukami potomstwa (52 klaczki i 58 ogierków), z których (tab. 1) biegało (sezon I i sezon II) 59,6% i 40,4% klaczek oraz 62,1% i 43,1% ogierków. W III okresie nie biegających klaczy było 92, sztuk potomstwa 346 (187 klaczek i 159 ogierków), w tym 58,8% i 29,5% klaczek oraz 74,8% i 45,8% ogierków. Wskaźniki te nie odbiegają w znacznieszym stopniu od ogólnych średnich wartości dla okresów, z tym że odsetki koni biegających dwa lub więcej sezonów są (zwłaszcza w III okresie) o wiele niższe u potomstwa matek nie biegających, co wskazuje na spadek wytrzymałości tego potomstwa (tab. 1).

Średni współczynnik powodzenia (tab. 2) na sztukę biegającego potomstwa nie biegających matek wynosił w I okresie 1,12, w II 0,95, w III 0,99. Różnice nie są statystycznie istotne, lecz wszystkie są niższe od odpowiednich średnich wartości na sztukę biegającą (odpowiednio 1,41; 1,18; 1,24). Różnice między tymi współczynnikami w poszczególnych okre-

Tab. 1. Średnie odsetki biegającego potomstwa nie biegających matek i ogólnie dla badanych okresów

Percentage of racing offspring from non-racing mothers and totally for the period examined

Średni odsetek koni biegających w stosunku do urodzonych	Okres I		Okres II		Okres III	
	kl.	og.	kl.	og.	kl.	og.
co najmniej 1 sezon:						
- ogólnie	53,2	63,0	65,9	68,4	58,3	70,3
- od matek niebiegających	62,3	58,0	59,6	62,1	58,8	74,8
co najmniej 2 sezony:						
- ogólnie	32,4	46,9	51,9	54,6	34,4	54,9
- od matek niebiegających	45,3	42,0	40,4	43,1	29,5	45,8

Tab. 2. Średnie wartości współczynników powodzenia (Wp) na sztukę potomstwa nie biegających matek i ogólnie dla badanych okresów
 Mean values of the coefficients of success (WP) per one progeny from non-racing mothers and totally for the periods examined

Średnia wartość Wp	Okres I			Okres II			Okres III		
	n	$\bar{x}$	S	n	$\bar{x}$	S	n	$\bar{x}$	S
Na sztukę biegającą w każdym z okresów	259	1,41 _{aa}	1,78	543	1,18 _a	0,87	728	1,24 _a	1,15
Na sztukę biegającego potomstwa niebiegających matek	62	1,12	2,73	67	0,95 ^b	0,74	229	0,99 ^B	1,25

Średnie oznaczone tą samą literą różnią się: istotnie ($P \leq 0,05$) — litery małe, wysokoistotnie ($P \leq 0,01$) — litery duże, w rzędach — litery w dolnej frakcji, w kolumnach — litery w górnej frakcji.

sach były dla I okresu nieistotne, lecz dla II istotne, a dla III wysokoistotne (tab. 2). Świadczy to o niekorzystnych procesach zachodzących w miarę upływu lat. Ogólnie można skonstatować, że w miarę wzrostu konsolidacji pogłowia koni arabskich poddanych próbom dzielności coraz bardziej pogłębiają się różnice między wartością hodowlaną klaczy nie biegających a biegających pod względem wartości użytkowej ich potomstwa. Jednocześnie odnotowano, że nasilenie wcielania do hodowli klaczy bez sprawdzonej dzielności wyścigowej, jakie miało miejsce w III okresie, wpłynęło w stopniu wysokoistotnym ($P \leq 0,01$) na spadek dzielności i wytrzymałości ich potomstwa, co stanowi zjawisko niekorzystne dla jakości pogłowia.

WNIOSKI

1. Średnie współczynniki powodzenia biegającego potomstwa nie biegających matek były w poszczególnych okresach (I — 1,12, II — 0,95, III — 0,99) niższe od analogicznych średnich potomstwa klaczy biegających (odpowiednio: 1,41, 1,18, 1,24).

2. W miarę wzrostu konsolidacji pogłowia koni arabskich poddawanych próbom dzielności coraz bardziej pogłębiają się różnice między wartością hodowlaną klaczy nie biegających a biegających pod względem wartości użytkowej ich potomstwa.

3. Nasilenie wcielania do hodowli klaczy bez sprawdzonej dzielności wyścigowej, jakie miało miejsce w III okresie (1962—1982), wpłynęło w stopniu wysokoistotnym na spadek dzielności i wytrzymałości ich potomstwa, co stanowi zjawisko niekorzystne dla jakości pogłowia.

PIŚMIENICTWO

1. Budzyński M., Lewik K.: Próba kompleksowej oceny wartości użytkowej koni arabskich. *Koń Polski* 2, 15, 1981.
2. Budzyński M., Lewik K.: Arabian racing results in figures. *The Arabian Horse Journal* VII, 5, 46, November 1981.
3. Budzyński M., Lewik-Chmiel K.: Odziedziczalność dzielności wyścigowej 3- i 4-letnich koni czystej krwi arabskiej. Materiały na XLIX Zjazd Naukowy Sekcji Hodowli i Produkcji Koni PTZ, Poznań 1984.
4. Lewik K.: Not only male lines formed the Arabian horse breeding in the US. *The Arabian Horse Journal* VII, 5, 58, November 1981.
5. Lewik K.: Wykorzystanie wyników wyścigowych prób dzielności w polskiej hodowli koni czystej krwi arabskiej (maszynopis), praca doktorska, AR, Lublin 1983.
6. Polska Księga Stadna Koni Arabskich Czystej Krwi (PASB). T. I—XI.
7. Ruszczyk Z.: Metodyka doświadczeń zootechnicznych. PWRiL, Warszawa 1978.
8. Wiadomości wyścigowe. Towarzystwo Zachęty do Hodowli Koni w Polsce, 1927—1939. PTKW, Warszawa 1946—1982.

РЕЗЮМЕ

Оценивали племенные карьеры арабских кобыл, рожденных в 1924—1935 и 1943—1975 гг., включенных в польское коневодство без испытаний на скаковую способность и родивших по крайней мере одного жеребенка. Выделили 3 периода: I — скаковые сезоны 1927—1939 гг., II — 1946—1961 и III — 1962—1982. Определили проценты потомства этих кобыл, подвергнутого испытаниям на скаковую способность, по отношению к числу рожденных жеребят, а также наивысшие коэффициенты успеха, достигнутые бегающими особями. Средние коэффициенты успеха бегающего потомства небегущих матерей были в отдельные периоды (I — 1,12, II — 0,95, III — 0,99) ниже аналогичных средних потомства бегающих кобыл (соответственно: 1,41, 1,18, 1,14).

SUMMARY

The paper presents an evaluation of breeding careers of Arab mares born in the years 1924—1935 and 1935—1975 bred in Poland, whose race efficiency was not tested and which gave birth to at least one animal. Three periods have been distinguished: I — racing seasons 1927—1939, II — 1946—1961 and III — 1962—1982. Percentage of offspring tested for race efficiency was determined in relation to the total number of animals born and the highest coefficients of success (WP) obtained by the horses participating in racing. The average coefficients of success of the racing offspring from mothers taking no part in races were in the individual periods (I — 1.12, II — 0.95, III — 0.99) lower than the average coefficients of offspring from mothers participating in races (1.41, 1.18, 1.14, respectively).